

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Hjemløs

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Hjemløs", i Goldschmidt, M. A.: *Hjemløs*, udg. af Mogens Brøndsted ; Harald Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1999, s. 103. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-goldschmidt03-shoot-idm139686921587296/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Hjemløs

Første Capitel

En Efteraarsmorgen gik en ung Student over Frue Kirkeplads til sin første Forelæsning. Hvo der havde mødt ham og lagt Mærke til ham, vilde maaskee have haft en Fornemmelse af Velbehag; hans ranke, smækkre Skikkelse havde noget Fiint og Blødt, der vilde have givet den et Udseende af Svaghed, hvis man havde kunnet overse dens Ungdommelighed, men især Kindernes barnlige Friskhed og de nøddebrune Øine, der med et drømmende Udtryk saae paa Verden. Det Eiendommelige, Sympathivækkende ved hans Fremtræden laa vel netop i en Blanding af noget Lyst, Opvakt og Uskyldigt, med noget Dulgt, Alvorligt, Tankefuldt. Han hørte til dem, som man ved det første Øtekast anseer for meget lykkelige, Gjenstand for megen Kjærlighed, fordi der i deres Væsen synes at ligge en Tilsigelse om, at de have Fordring derpaa. Det var Otto Krøyer.

Efter de sidste Ord, der var blevne vexlede mellem ham og hans Moder om Emilie, havde der i den korte Tid, han endnu tilbragte hjemme, hersket Taushed undtagen om de nødvendige Ting. Moderen følte sig magtesløs til at sige eller foretage Mere; men paa Otto havde hans eget Ord gjort Virkning; han var bleven skræmmet ved at høre, hvad han selv sagde, han havde følt Angst for den Magt, som talte ud af ham. Uden Evne eller Leilighed til i Gjærningen at vise sig saa trodsig, som han havde antydet, og ligesaa meget uden Evne til af Sjælen at udrydde det Urolige og Lidenskabelige, der havde givet Lyd, var han sunken hen, det Gode og det Onde havde lukket sig sammen under en stille Eftergivenhed mod Skik og Brug.

Dr. Siemsen var kommen ned for at sige ham Farvel, og da Vognen kjørte, stod han og Madam Krøyer og saae efter den. I Himlens Navn, sagde Mdm. Krøyer; nu maa Vorherre være med ham og bringe ham hjem igjen som et godt Barn; jeg kan ikke gjøre Noget. – Med Guds Hjælp, det vil han, sagde Dr. Siemsen, men tilføiede

ved sig selv, idet han gik ned ad Gaden: Jo, nu løber vi om! Kjærlin-
gesnak! Jeg vil vædde min Enspænder mod en Trillebør paa, at al-
drig saasart er han kommen indenfor Vesterport, før han slaar ud
med alle fire. Lystige Kammerater og Fruentimmer er der nok af i
Kjøbenhavn ... jeg var selv tilfreds, jeg kunde komme lidt til Byen.

Dr. Siemsen havde vistnok Ret i, at Vorherre ikke paatager sig at
være personlig Veileder og Opdrager for de unge Studenter; men
paa den anden Side er et saadant ungt Menneske heller ikke ganske
prøisgivet til det første, det bedste Tilfælde, falder ikke i Hænderne
paa enhver »Kammerat«. Tilfældet er ikke saa blindt, som man troer,
eller den menneskelige Sjæl ikke saa let undergiven dets Luner.
Hvad man møder og finder, afhænger ogsaa af, hvad man søger, af
den Retning, som Sjælen har, bevidst eller ubevidst.

Hvis Otto – som han selv antog – havde været flittig for Emilies
Skyld, hvis denne tidlige Kjærlighed havde været Drivfeder og
Formaal, saa var nu efter Tabet af Emilie det Aandige og Videnska-
belige blevet sit eget Formaal, eller det laa idetmindste som en uvil-
kaarlig Trang i ham, hans Sind var vendt opad mod det Lyse, Er-
kjendende, Erorende i Tankens Verden, om han end intet Formaal
øinede. Han havde endnu ikke seet eller deeltaget i noget Uskjønt,
kjendte ikke Veien dertil, og gennem det sædvanlige Hverdagsliv,
der modtog ham, gennem Gaderne, der stode i deres adstadige
Stilhed, faldt hans Gang af sig selv til Studentens Hjem, til Univer-
sitetet.

Han gik rask opad den brede Steentrappe, og da han for første
Gang aabnede den store Dør, havde han ligesom en religiøs Følelse,
en stolt og ærefrygtsfuld Fornemmelse af at høre til de Udkaarne,
til dem, hvis Plads er under Pallas Athenes Banner. Døren faldt
haardt til efter ham, og det gjorde ham næsten ondt, at han ikke
havde passet paa at gjøre mindre Larm, idet han betraadte Stedet.

Nogle Timer efter, da Forelæsningerne vare endte og Døren ud-
gjød Studenterstrømmen, fulgtes han med et Par Andre henad
Pladsen, og i Betragtning af det smukke Veir foreslog han en Spad-
seretour udenfor Byen. Men de to Andre havde ikke Tid dertil, for-
di de skulde i Selskab hos en af Professorerne. Otto opfattede den-
ne Selskabelighed som Noget, der ganske simpelt og naturlig ogsaa
kunde være blevet ham tildeel, hvis han havde aflagt et Besøg hos

sin Privat-Præceptor. Der var ved Immatriculeringen blevet gjort ham det høitidelige Spørgsmaal: hvem af Professorerne han valgte til Privat-Præceptor, til særlig Overordnet, Raadgiver, Formynder, og hans Valg var høitidelig blevet indført i en Protocol. Han havde i Mangel af andet glædeligt Nyt at melde sin Moder underrettet hende om, at han havde valgt en berømt Videnskabsmand og Etatsraad, og hun havde i sit Svar yttret sig med Tilfredshed og Glæde over det gode Huus, han havde udsøgt sig. Nu besluttede han at aflægge et Besøg.

Han kom til Privat-Præceptoren. Tjeneren lukkede op og spurgte, hvem han var.

Jeg er Student, sagde Otto.

Ja, sagde Tjeneren i en Tone, som om han vilde tilføje: dem er der nok af.

Etatsraaden er min Privat-Præceptor, tilføjede Otto.

Tjeneren gik ind og vendte strax efter tilbage med den Besked, om han vilde komme igjen en anden Gang eller helst indgive sin Begjæring skriftlig.

Otto mærkede, at han havde taget fejl; men det Fornemmes Autoritet hvilede paa ham, og han blev kun undselig over sine dristige Forventninger og rødmede over den Misforstaaelse, hvortil han, af Tjenerens Ord at dømme, havde givet Anledning. Dog, han trøstede sig hurtig, han huskede, at han havde Tusind og een Nat og danske Kjæmpehistorier liggende hjemme, og skyndte sig at dukke ned i denne Verden af Poesi.

Det Hele var fra Ottos Side en Narvetet, hvori maaskee et Kjøbenhavnsbarn ikke let kunde have gjort sig skyldigt; thi i Kjøbenhavn faae Børnene tidlig Forstand paa Verden, de vænnes til at have et skarpt Øie for det Factske, det Falske, det Latterlige, den tørre Prosa, der skjuler sig under store Titler og skjønne Talemaader. Rigtignok søger man ogsaa i Provindserne at skaffe sig et noiagtigt Begreb om Alt, hvad man skal møde i Verden, i Kjøbenhavn, og mange Kjøbenhavnsbørn have vel ogsaa en skjøn, tillidsfuld Uvidenhed; men i Reglen vil kun blandt Provindsbørn findes saadanne Gemytter, som ikke spørge meget, noies med de Forestillinger, de uvilkaarlig have dannet sig i en lille Kreds, sammenflikke deres Erfaring af hver Skuffelse, der møder deres Phantasi, og med en barn-

lig eller poetisk Tro – af Nogle ogsaa kaldet Kulsvietro – forlade sig paa Alt, hvad der med nogenlunde Alvor siges dem, medens de samtidig have ypperlige Theorier om Menneskenes Falskhed; have de i en enkelt Retning gjort en smertelig Erfaring, saa betragte de den som noget Mærkværdigt, der er hændet dem alene.

Desuden laa der en sund og naturlig Forestilling til Grund for Ottos Forventning om Privat-Præceptoren. Naar man seer det Palads, der er reist for Studierne, naar man stadig hører Tale om det høie og herlige Formaal, hvortil Studenten er indviet, naar man læser deres Sange, hvori de kalde sig selv »Herrer i Aandernes Rige«, saa er det tilgiveligt at antage, at der ogsaa udenfor Forelæsningerne finder et Samkvem Sted mellem Studenterne og deres Lærere, at de Unge drages op til en Selskabelighed og Omgang, der passer for dem og deres høie Formaal, at det ikke er eller synes at være den ligegyldigste Sag af Verden, om de fra Universitetsbygningen gaae til »Himmerig« eller til »Helvede«. Men der findes nu engang ved vor videnskabelige Høiskole ingen Tilknytning mellem Lærere og Disciple; Professorernes Liv er ikke helliget Ungdommen uden i Forelæsningsstimerne; de have Intet at gjøre med at være Veiledere, at virke umiddelbart med deres Personlighed og Exempel. Der er ei heller noget samlet, særskilt Studenterliv, men rigtignok heller intet Burschenschaft, ingen Landsmandskaber o. desl. Professorerne ere Lærde, Selskabsmænd, Politikere, Partiførere o. desl., Studenterne ere betvungne af eller optagne i den store By, leve af dens Aand og dele dens Vilkaar.

Istedenfor den selskabelige Omgang med Lærerne, istedenfor den fyldige, levende Paavirkning af deres Personligheder, træder hos mange Studenter en æsthetisk: Man opfatter Manden efter hans Navn, hans Foredrag, Noget i hans Væsen og omgiver ham med en Cultus paa Afstand. En Professor, der i høj Grad havde været Gjenstand for en saadan Dyrkelse, var Poul Møller; med den særegne Dybde, Inderlighed og joviale Djærvhed, der laa i hans Personlighed, havde han mægtig paavirket Mange og fra Kathedret været en levende Repræsentant for Videnskabens Skjønhed og Herlighed. Men han var dengang død, og Ingen havde arvet hans Popularitet blandt »Russerne«, forsaavidt som de ikke alt dreve Politik og valgte deres Idol af Hensyn hertil. Brøndsted var den Nær-

meste til at tage Arv efter Poul Møller; han havde i sit Væsen en Blanding af Fornemhed og Ungdommelighed; en vis Lyst til at tage sig ud blev hurtig opfattet og kritiseret af hans endnu ungdommeligere Tilhørere. Men han talte om Grækenland med et Kjendskab og en Begeistring, som det kun er givet Faa, og han fængslede ved de livfulde Skildringer af hans egen Reise, Opholdet mellem den store Fortids Ruiner, Udgravningerne, det nulevende Folks Skikke o. desl. Man kunde mærke paa ham, hvor dybt han fornam det Skjønne i et Vers af Sophokles, og hvor glad han tillige var over sin egen vellykkede latinske Oversættelse. De, som vare poetisk begavede, kom til Erkjendelse af Stedets Skjønhed og glædedes med ham; de øvrige morede sig over, at han var saa fornøiet. Der udgik Liv fra ham; men Mange kom ikke til ret kjærlig Erkjendelse deraf, før »en venlig Hilsen var bleven hans Død«, som Digteren sang. Netop i ham forelskede Otto sig; en ubetydelig Scene, der forefaldt og maaskee gik sporløst hen over Mange, blev den nærmeste Anledning. Brøndsted var engang kommen for silde, og da Timen var ude, vilde han ikke strax bryde af og truede saaledes med at optage de ti Minutters Fritid. Man gav sig til at hoste og skrabe med Fødderne; han vedblev uforstyrret, og Larmen tiltog. Pludselig lukkede han Heftet og gav sig til at see paa Auditoriet; hans Hoved bevægede sig langsomt mellem de mægtige Flipper. Da der var indtraadt Stilhed, sagde han: Han forstod deres Tegn, men han vilde gjøre dem opmærksom paa, at han stod ikke paa dette Sted for Løns Skyld, hverken for Gave eller for Gunst, men han stod her for Videnskabens Skyld, og hvo der ikke havde Respect for den, kunde gaae. – Der var Noget i Professorens Væsen, som rev Otto med; det var ved Maaden, hvorpaa Brøndsted sagde disse Ord, og ved den dybe Taushed, der paafølgte, som om Videnskaben viste sig for ham i sin Høhed, som om Gudinden var skreden forbi.

Den Trang til at elske og beundre, der var i hans Hjerte, havde faaet en Gjenstand eller en Sysselsættelse; han følte sig sund og beroliget ved sin Flid.

Og saa foregik der i hans Indre en Slags optisk Bedrag; hvad der laa ham nærmest, hvad der nylig havde foraarsaget ham Kummer, drog sig længst tilbage i Erindringen, medens Fortiden, de første Barndomsaar og deres Skikkelser, traadte nærmere frem, men dog

usikkert og frembragte en stille, sugende Længsel, der som hiin
Romer bar Fred og Krig i sin Togallig.

Andet Capitel

Han stod en Morgen ved Vinduet. Vinteren dvælede endnu paa
Gaderne og paa Husenes Tage; men paa Himlen, paa de solbeskin-
nede hvide Skyer mærkedes Vaarens Smil. Han mindedes Hjem-
met, Barndommen, smaa Scener fra Haven, og hans Hjerter
svulmede af Taarer, han følte sig uendelig savnfuld og forladt. Saa stærk
blev hans Længsel efter det Tabte, saa mægtigt blev Savnet, at han
syntes, der maatte, selv ved Underværk, gives ham Erstatning, og
Himlen vilde tilføre ham hans Barndoms Erindring levendegjort,
hans Kjærligheds Ideal gjenfødt i ny jordisk Skikkelse, saaledes som
Freia paa sin Karm førte Alvide til Vaulundur. Han vedblev at see
efter de hendragende Skyer; den ene afløste den anden, deres
Skikkelse forandrede, altsom Vinden tog i dem, og vel kunde en
endnu større Forvandling foregaae – men den skete ikke.

Hvor De dog stirrer sørgmodig op imod Himlen! sagde hans
Værtinde, der var kommen ind uden at han mærkede det.

Med et tilbageholdt Suk vendte han sig bort fra sine Drømme.

Jeg har aldrig set et Menneske stirre saa bønfoldende; stod De
og bad? – vedblev hun med blid Stemme, idet hun traadte nærme-
re.

Nei, sagde han.

Har De Hjemvee? spurgte hun igjen. De kan jo snart komme
hjem til Sommer.

Nei, til *det* Hjem kommer jeg aldrig.

Saa ung og saa sorgfuld! vedblev hun og betragtede ham.

Han saae ind i hendes Øine; de vare blaae, næsten som Himlen,
eller som Havet, og uudgrundelig dybe, og de hvilede paa ham
med et besynderligt, blidt, varmt Udtryk.

Han vedblev at see paa hende, som naar man har vendt sig fra
Himlen til Havet, hvori den blaae Luft og Skyerne speile sig, og